

УДК 346.32

Шиян О.Ю.¹, Токмань А.В.²

¹ канд. юрид. наук, доц. ЗНТУ

² студ. гр. Ю-127сп ЗНТУ

КЛАСИФІКАЦІЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ДОГОВОРІВ

Суб'єкти господарювання у здійсненні своєї діяльності можуть використовувати широке коло господарських договорів, тому доцільно провести класифікацію цих договорів за певними ознаками.

Залежно від розподілу прав і обов'язків розрізняють:

а) односторонні договори. Згідно із ч. 2 ст. 626 ЦК України одностороннім є договір, у якому одна сторона бере на себе обов'язок перед другою стороною вчинити певні дії або утриматися від них, а друга сторона наділяється лише правом вимоги, без виникнення зустрічного обов'язку щодо першої сторони. Наприклад, за договором позики позикодавець має право вимагати повернення позики, а позичальник зобов'язаний повернути позичене. Отже, позикодавець має тільки права, а позичальник – тільки обов'язок;

б) двосторонні договори. З укладенням такого договору обидві сторони наділяються як правами, так і обов'язками. Прикладом двостороннього договору є договір транспортного експедирування, оскільки в ньому й експедитор і клієнт набувають взаємних прав та обов'язків.

Залежно від характеру відносин між суб'єктами можна виділити: а) договори імперативного характеру (наприклад, такі договори укладаються між суб'єктом господарювання та органом державної влади на підставі державного замовлення, виконання якого є обов'язковим); б) договори диспозитивного характеру, які укладаються між двома рівноправними суб'єктами господарювання.

За моментом укладення договору розрізняють:

а) реальні договори. Згідно із ч. 2 ст. 640 ЦК України це договори, які вважаються укладеними з моменту фактичної передачі майна або вчинення певних дій. Так, за договором перевезення вантажу перевізник зобов'язується доставити ввірений йому другою стороною (вантажовідправником) вантаж до пункту призначення. Отже, зобов'язання перевізника виникають з моменту передачі йому вантажу;

б) консенсуальні – це такі договори, що вважаються укладеними з моменту досягнення згоди щодо всіх істотних умов. Іншими словами, договір буде вважатися укладеним безпосередньо після його підписання без здійснення фактичних дій, передбачених таким договором. Прикладом такого договору виступає договір контрактації сільськогосподарської продукції, який вважається укладеним з моменту досягнення сторонами згоди щодо підписання договору, хоча поставка сільськогосподарської продукції, передача та оплата її проводитимуться у майбутньому.

За способом укладення та визначення змісту умов виділяють: а) договори приєднання; б) взаємоузгоджені договори, в яких суб'єкти вільні у виборі контрагента, виду договору, формулюванні конкретних умов тощо. Згідно з ч. 1 ст. 634 ЦК України договором приєднання є договір, умови якого встановлені однією зі сторін у формулярах або інших стандартних формах, який може бути укладений лише шляхом приєднання другої сторони до запропонованого договору в цілому. Друга сторона не може запропонувати свої умови договору. Прикладами таких договорів можуть бути угоди про користування електроенергією, газом та інші договори з комунальними підприємствами.

Залежно від строків дії господарські договори можна поділити на: а) разові договори – укладаються для вчинення одноразової господарської операції (яскравим прикладом даного виду договорів виступає разовий договір на перевезення вантажів автомобільним транспортом); б) короткострокові договори – укладаються на строк до 1 року (так, договір загального страхування, як правило, укладається на один рік); в)

середньострокові договори – укладаються на строк від 1 до 5 років; г) довгострокові договори – укладаються на строк понад 5 років.

Виходячи зі змісту істотних умов, виділяють: а) прості договори, що мають у собі елементи лише одного виду договору; б) складні договори, які поєднують у собі елементи двох і більше договорів (наприклад, у договорі поставки можливо передбачити умову страхування вантажу).

За спрямованістю на певний результат існують договори, спрямовані на: а) передачу майна у власність; б) передачу майна у користування; в) виконання робіт; г) надання послуг.

За регулятивними функціями розрізняють: а) попередні договори – фіксують намір сторін укласти у майбутньому основний договір, а також зумовлюють характер підготовчих дій, спрямованих на забезпечення укладення та виконання основного договору та відповідальність сторін у разі їх відмови укласти основний договір; б) основні договори – безпосередньо породжують права та обов'язки сторін.

Таким чином, господарські договори можна класифікувати за різними ознаками. Залежно від розподілу прав і обов'язків розрізняють: односторонні та двосторонні договори. Залежно від характеру відносин між суб'єктами можна виділити: договори імперативного та диспозитивного характеру. За моментом укладення договору розрізняють: реальні та консенсуальні договори. За способом укладення та визначення змісту умов виділяють: договори приєднання та взаємоузгоджені договори. Залежно від строків дії господарські договори можна поділити на: разові, короткострокові, середньострокові та довгострокові договори. Виходячи зі змісту істотних умов, виділяють: прості та складні договори.